

Bijeenkomst Kruidenrijk Grasland – Kruiden tussen de Coulissen

9-4-2024

Toelichting Anne Jansma – Koeien en Kruiden

In de presentatie gaat Anne in op de verschillen tussen extensief kruidenrijk grasland en productieve (ingezaaide) kruidenlanden. Op de eerste foto staat een eerste voorbeeld van hoe kruidenrijk in een eerste stadium begint. Op de tweede foto soorten als vossenstaart en koekoeksbloem die onder nattere omstandigheden voorkomen. Op 3 een voorbeeld van ??? Op foto 4 een mooi voorbeeld van veel klaverrijke percelen die niet zijn ingezaaid maar natuurlijk zijn ontstaan. Bij intensiever beheer en een latere maaidatum zie je een dichter gewas ontstaan met grote vossenstaart, wat eigenlijk niet wenselijk is vanuit weidevogeloogpunt (dit is het dominant stadium waarbij een bepaalde soort zoals witbol of vossenstaart gaat domineren).

Kruidenrijke mengsels hebben gemiddeld ook hogere mineralengehaltes. Selenium zit bijvoorbeeld veel in paardenbloem wat goed is voor vruchtbaarheid van vee. Verder zijn er verschillende inhoudsstoffen die positieve effecten op koegezondheid hebben.

Vanuit emissie oogpunt kunnen de tanninen de stikstof binden, daardoor zijn er lagere ammoniak emissies. Hier wordt op dit moment ook onderzoek naar gedaan bij Dairy Campus. De aandelen in het rantsoen zijn echter nu wel aanzienlijk, maar de proeven worden nu gedaan om het effect op de emissies te kunnen meten.

Vanuit ANLb wordt er laat gemaaid en alleen bemest met ruige mest. Op zand en klei is het makkelijker werken dan op veen. Veen heeft een hoog stikstofleverend vermogen. De crux is dan wel hoe je deze soorten kunt behouden.

Voerteknisch is het interessant om het mengsel vlak voor de bloei te maaien, maar voor biodiversiteit wil je ook juist soorten tot bloei laten komen.

Op extensief kruidenrijk grasland zie je grotere vliegende insecten t.o.v. gangbaar land. Op gangbaar land is het aantal loopkevers veel dominant, qua biomassa draagt dit ook sterk bij aan het totaal. Toch speelt ook mee dat groot deel van de loopkevers op de gangbare percelen vooral 's nachts actief zijn terwijl dat op kruidenrijk grasland juist overdag is.

Experiment Mengsels en Management

Vanuit de proef zien we terug dat ook kruiden elkaar gaan domineren ten opzichte van elkaar, de voorraad stikstof en mineralen in de bodem beïnvloed dit sterk. Wat ook opviel is dat de wilde variant van de smalle weegbere na twee jaren zelfs terug te zien was in het referentieperceel, je ziet dus dat kruiden zich ook sterk kunnen vermeerderen.

Qua opbrengst in drogestof hebben de kruidenrijke mengsels een hogere opbrengst gerealiseerd dan gangbaar. Het weidevogelmengsel had een lagere voederwaarde (VEM), maar het weidevogelmengsel was wel vergelijkbaar met engels raai qua VEM opbrengst. De droge zomermaanden hebben wel invloed gehad, kruidenmengsels zijn hier beter tegen bestand dan engels raai.

Kees Boon werkt veel met kruidenrijk grasland en vertelt in het filmpje hoe hij dit inpast in zijn bedrijfsvoering. Een aanrader om even terug te kijken. Wat hier ook in terug komt is dat het bij meer dan 20% agrarisch natuurbeheer in de bedrijfsvoering lastig wordt om het verdienmodel goed te bewaren, tot 20% is dit prima te doen.

Renze Roorda: Productief Kruidenrijk grasland is wel ervaring mee, na 2 jaren verdwijnen de kruiden echter wel. Het laten uitbloeien van kruiden zouden moeten zorgen voor vermeerderen en behoud van deze kruiden, maar dat valt in de praktijk toch nog wel een beetje tegen. Anne geeft aan dat het ook steeds vaker in de roulatie met maïs wordt gebruikt, maar om hier blijvend grasland voor te gebruiken wordt niet aanbevolen. Pier Jan geeft aan dat hij met extensiever land (bijv. met veel paardebloemen) wel prima kan boeren, maar ook wel tegen problemen met veel witbol aan loopt. Bij weidegang speelt de smakelijkheid van het gewas dan een rol. Anne: Bij een grof gewas wat lang groeit en mogelijk met regenval al gaat liggen, gaat er al snel rotting plaatsvinden. Later bemesten zou in het kader van weidevogelbeheer en product dan een optie kunnen zijn. Fokke: wilde klaver groeit in pollen, maar daar werden koeien vroeger wel 'blostig' van. Hier moet je wel voorzichtig mee zijn, maar met de natuurklaver valt dit wel wat mee. Vanuit melkveehouderij naar vleesvee gegaan, destijds stagiaires vanuit Louis Bolk gehad die vervolgens gekeken hebben naar hoe het vee hier gebruik van maakt. Anne geeft aan dat rode klaver er soms ook in komt vanuit natuurlijk verloop. Hessel: De oude randen worden bij mij juist opgegeten door schapen i.p.v. het nieuwe gezaaide, Marieke zag dit ook bij de koeien in het eerste jaar. Blijkbaar moeten ze hier aan wennen.

Ernst Oosterveld – Kruiden tussen de Coulissen

Er wordt op dit moment jaarlijks gemonitord op het gebied van broedvogels, vleermuizen, plantensoorten en verschillende kenmerkende soorten voor het coulisselandschap. Dit wordt gedaan vanuit het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb). De biodiversiteitswaarde van grasland is echter wat minder bekend, de aandacht vanuit kruidenrijkdom ligt op weidevogelbeheer. Maar heeft kruidenrijkheid in het coulisselandschap ook een waarde? Dat is de achtergrond geweest van dit project. Ook de insectencrisis is dichterbij (onderzoek in west Duitsland waar 75% van de insectenpopulatie is verdwenen) dan we denken en dat heeft o.a. te maken met bloemaanbod.

Rob Venderbos

Er is op 10 locaties gemeten, zowel gangbare percelen als ingezaaide kruidenrijke percelen en percelen waarbij de kruiden spontaan zijn opgekomen (semi-natuurlijk). Vanuit een database is een inschatting gedaan van hoeveel nectar er in deze percelen voor zouden moeten komen, dit is tegen de werkelijke aanwezige soorten gehouden. Wat opvalt is dat gangbaar en ingezaaid kruidenrijk niet eens zo veel van elkaar verschillen, het semi-natuurlijke land had wel meer bloemen. Qua steekproef moeten we de proef nog uitbreiden omdat we nog te weinig verschillen zien. Rob geeft aan dat er bekend is van welke percelen zijn ingezaaid, dus ook bekend wanneer deze zijn geploegd/gevreesd. De opbrengsten zijn ook inzichtelijk gemaakt, het zijn allemaal vers gras monsters die vlak voor het maaimoment zijn genomen. Deze zijn allemaal op hetzelfde moment genomen.

Arjen – Insecten

Op de kaart van Friesland is het bijzonder om te zien waar veel insecten voorkomen. De hotspots liggen op stedelijk gebied (warm) en voornamelijk op de zandgronden. Er ligt ook veel historisch onderzoek in dit gebied, waaruit al jaren een meetmethode wordt gehanteerd om te bekijken hoe het gaat met insecten in het coulisselandschap. Belangrijk vanuit eerder onderzoek is dat aantallen niks zeggen over biodiversiteit, dit is een belangrijk onderscheid. Vanuit het kruiden tussen de coulissen onderzoek is de focus gelegd op plak- en potvallen en het verzamelen van rupsenpoep. Automatische detectie helpt daarbij enorm.

De verwachting was ongeveer 30.000 arthropoden te meten op de plakvallen, dit werden er echter meer dan 78.000. Dit hangt samen met de vorm van kruidenrijkheid, maar ook met het effect van de landschapselementen. Er zijn echter veel interacties die dus invloed kunnen hebben.

Qua aantallen insecten valt het op dat er veel verschil is over het jaar, voornamelijk in juli veel insectenactiviteit. Op grasland (5 meter vanaf de boomwal) meer activiteit dan in boomwallen zelf. Maar ook in het midden van het perceel wel veel soorten, bijv. ook loopkevers. Toch is de biodiversiteit in het najaar het hoogst, in augustus. Wat we vervolgens ook terugzien in de grafieken is dat de biodiversiteit het hoogst zijn in landschapselementen, maar dat aantallen soorten ook zeer hoog kunnen zijn in de percelen.

Rupsen van nachtvlinders zijn interessant voor verschillende vogelgroepen. Vandaar dat deze ook zijn onderzocht.

Werd de leeftijd van de bomen en de kwaliteit van de boomwal ook meegenomen met het meten? De rupsenpoep werd echter wel vaak verzameld in de oudere bomen.

Het effect van de landschapselementen zien we terug op de biodiversiteitskaart, dit heeft zeker een invloed in ons onderzoek. Dat zien we ook terug in de praktijkproeven.

Hessel: heeft de manier van bemesten ook invloed? Arjen geeft aan dat we dat nog uit willen zoeken door het volgende jaar ook verder te meten. Het eerste effect lijkt toch een positief effect op nachtvlinders te zijn, wat we van tevoren niet hadden bedacht.

Combinatie met weidegang is op dit moment een variatie, het beheer wat op deze percelen plaatsvind hebben we wel geregistreerd. We moeten dit nog verder analyseren.

De rupsenvallen hebben we in de elzen en eiken gehangen, hier is bewust voor gekozen om variaties vanuit andere bomensoorten niet een invloedsfactor te laten zijn. Het leuke was ook dat we tegelijkertijd roodstaartonderzoek hadden gedaan, de roodstaarten die in houtwallen aanwezig waren vingen op dat moment ook veel meer rupsen en dat terwijl die in elzensingels ontbraken.